

מדינת ישראל
 משרד החינוך
 המינהל הפדגוגי
 אגף א' חינוך יסודי

לראות את כל הקשת
 וזו השתלבות אגף לחינוך יסודי

16

אגרת לרכזי השתלבות

שבט תשפ"א - פברואר 2021

מודל הקשת

כנפיים / עידית ברק

אַל תִּסְפְּרוּ לִי

שְׂכָדֵי לְעוֹף

כָּל מָה שֶׁצָּרִיךְ

זֶה זוג כְּנָפִים

אִם רוֹצִים לְעוֹף

יֵשׁ לְדַאֵג

שִׁיְהִיו גַּם שָׁמַיִם

המאחד והמייחד

משרד החינוך מחולק לתשעה מחוזות, שכל אחד מהם מייחד את תחום ההכלה וההשתלבות, מטביע את חותמו ומספק את צורכי המחוז. ארבעה ממדים להכלה שכל אחד מהם מציג זווית מיוחדת משלו התורמת למלאכת החינוך, וכולם יחדיו יוצרים את השלם. מודל 'הקשת' יוצר את המצע המאחד, את השפה, ואת המקום המכיל המאגם את רוב הידע הרלוונטי בתחום. מודל הקשת מניע חיפוש ומאפשר לנו, אנשי החינוך, להיות מיוחדים ושונים ועדיין להשתמש באותה שפה, כלים ומושגים. בעולם של ידע כה רחב המודל מעניק עוגן ומאפשר לדלות מענה מדויק ומותאם.

על מודל הקשת והמזוודה של מרי פופינס

זוכרים את המזוודה של מרי פופינס? תמימה למראה אך מכילה עולם ומלואו. זהו טיבו של מודל הקשת - מארז ידע המכיל מגוון עצום של דרכים מעשיות לניהול תהליכי הוראה ולמידה בכיתה ההטרוגנית. מבחוץ נראה מארז זה מצומצם למדי והוא בעל ארבעה היבטים - יחסי קרבה ואכפתיות, מגוון, פדגוגיה איכותית ונגישות. אך כאשר מתחילים להתעמק במודל מגלים כי הוא מכיל הסתעפויות רבות, רבות כל כך עד כי מתעורר חשש שנלך לאיבוד. ומאחר שלא כולנו בעלי יכולת הקסם של מרי פופינס, כדאי שאת המזוודה שלנו נפתח בצורה מסודרת ונדע כיצד לחפש את הדברים

מודל הקשת איך הוא בנוי?

מודל הקשת מורכב משני חלקים שאינם אחידים בגודלם.

חלק א - מבוא תאורטי

עוסק בהטרוגניות כערך, תוצאות רצויות, עקרונות לניהול שינוי וזיהוי התשתית הפדגוגית הניהולית הנדרשת.

חלק ב - הלכה למעשה

היכרות עם ארבעה עקרונות בהתייחס לכיתה ההטרוגנית.

← יחסי קרבה ואכפתיות

כלים המסייעים בחיזוק הקשר בין מורה לתלמיד, היכרות עם התלמיד, אמון במסוגלות התלמיד, והפיכת המורה למבוגר משמעותי בעיני התלמיד.

← מגוון

כלים המסייעים למורה ולתלמידים להכיר בשונות כערך, וללמד את התלמידים בתוך קבוצה הטרוגנית תוך כדי יצירת אקלים תומך הכלה בכיתה.

← איכות פדגוגית

היכרות עם מגוון של רכיבים המקדמים את יכולת המורה לתת מענה פדגוגי מותאם פרט - רכיבים כגון: הוראה בקבוצות קטנות, עיצוב אוניברסלי ללמידה, הוראה מפורשת, אפשרויות בחירה, משוב מקדם למידה ועוד.

← נגישות

כלים המכוונים להרחבת ההיבטים הטכנולוגיים והפדגוגיים הנוגעים לנגישות של מגוון תלמידים - חומרי למידה וסביבות למידה.

מודל הקשת

למודל לחץ כאן

זעכשיו צוללים פנימה אל תוך ארבעת העקרונות

כל אחד מארבעת העקרונות הוא בעל מבנה קבוע.

חלק ראשון - למה זה חשוב?

תיאור העקרון והרלוונטיות שלו לצורכי המורה מנקודת מבט של הוראה בכתה ההטרורגנית.

חלק שני - איך זה נראה?

תיאור יישום העיקרון מנקודת מבט של מנהל, של כיתה, של תלמיד או בית-ספר.

חלק שלישי - למה אנחנו מתכוונים?

בחלק זה מוצגות דוגמאות לפעולות המובילות לעיקרון המדובר (למשל בתוך פדגוגיה איכותית ישנן פעולות הקשורות לגיוון בדרכי ההוראה, הוראה מפורשת ועוד...). פירוט הדוגמאות המתייחסות לכל עיקרון מופיע בטבלה בהמשך הדף.

חלק רביעי - אזהרת מסע

שלל עצות הנוגעות ליישום העיקרון המדובר

מתחילים להסתעף - החלק השלישי למה אנחנו מתכוונים

להלן טבלה המציגה את כלל הנושאים המופיעים במודל:

נגישות	איכות פדגוגית	מגוון	יחסי קרבה ואכפתיות
- 18 - התאמת הסביבה הלימודית	- 10 - עיצוב אוניברסלי למידה	- 6 - יצירת אקלים של קהילה לומדת ואכפתית	- 1 - יצירת תכנים רגשיים וחברתיים בהוראה
- 19 - הנגשת חומרי למידה	- 11 - הוראה מפורשת	- 7 - הבלטת הייחודיות של כל תלמיד ומורה	- 2 - היכרות עם התלמיד
- 20 - הנגשת הוראה ולמידה	- 12 - השתתפות פעילה של כלל התלמידים	- 8 - קידום כלל התלמידים בכיתה	- 3 - קשר מורה-תלמיד
- 21 - הנגשה טכנולוגית	- 13 - גיוון בדרכי ההוראה והלמידה	- 9 - הוראה בקבוצות הטרוגניות בתוך הכיתה	- 4 - המורה כדמות משמעותית בעיני התלמיד
	- 14 - משוב מקדם למידה מותאם פרט		- 5 - אמון במסוגלות התלמיד
	- 15 - הפוגות קצרות במהלך השיעור		
	- 16 - מתן אפשרויות בחירה		
	- 17 - הוראה בקבוצות קטנות		

מודל הקשת

למודל לחץ כאן

כל אחד מהנושאים / היעדים המופיעים בטבלה מוצג בארבעה צירים

מטרות

הצגת המטרות של אותו נושא - כשאנחנו מדברים על... מה היינו רוצים שיקרה...?

פעולות

הצגת הפעולות המומלצות על מנת להשיג את המטרות - כדי שהמטרות שלנו יושגו אנחנו צריכים ל...

כלים

הצגת שלל כלים המאפשרים והמקדמים את המטרות ונדרשים לביצוע הפעולות: כלים כגון - ספרות מקצועית רלוונטית, דרכים מעשיות, למידה מהצלחות בבתי-ספר, סרטים סרטונים, סדנאות וכד'.

טיפים

עצות המתייחסות לאופן הפעולה הנכון - על מה כדאי לתת את הדעת, ממה צריך להיזהר ועוד.

הבנתי- אז איך לא הולכים לאיבוד?

בשלב הראשון משתמשים במארז הידע רק על מנת להרחיב את הדעת בנושא מסוים. זוכרים את המזוודה של מרי פופינס? אנחנו לא פותחים מזוודה רק בשביל להציץ ולראות מה יש בה (בעיקר אם היא עמוסה בדברים). אנחנו פותחים את המזוודה כדי לשלוף את הפריט שלו אנו זקוקים. כך גם במודל הקשת, צריך לשלוף מתוכו את הידע הנדרש ולהתמקד רק בו.

בשלב מתקדם יותר אפשר יהיה לקרוא קריאה מרפרפת או מעמיקה לצורך הרחבת הדעת, בדיוק כפי שקראנו בילדותנו (למי שילדותו הייתה בשנות ה-60 - 80) את האנציקלופדיה 'תרבות'.

אבל אנחנו נעסוק באגרת זו בשלב הראשון בקריאה מכוונת מטרה.

לפניכם שלבים מומלצים לעבודה עם מודל הקשת

שלב ראשון - זיהוי צורך

כדי לזהות את הצורך יש לשאול את השאלות הנכונות (ניתן לבחור במערך השאלות הכלליות או לפנות לשאלות הממוקדות).

שאלות כלליות:

- ← מה חשוב לנו?
- ← איזו דרך מעשית אנחנו יודעים שהיא חשובה אבל לא יודעים כיצד לממש אותה או שלא עושים זאת מספיק טוב?
- ← איזה חסם מוצב לפנינו בדרך להכלה מיטבית של הפרט בכיתה?
- ← מה נמצא במיפוי הכיתתי או הבית-ספרי כנדרש עבור התלמיד הבודד או הכיתה השלמה?
- ← מה אני מבקש להגדיר כיעד בדרך להכלה מיטבית?

שאלות ממוקדות

מהם היעדים החשובים ביותר שאני מבקש לקדם:

- א. קשר מורה-תלמיד (אם כן, פנה לשאלות 1-5).
- ב. תפיסת עולם מכילה (אם כן, פנה לשאלות 6-8).
- ג. פדגוגיה המכוונת להטרוגניות (אם כן, פנה לשאלות 9-10).
- ד. דרכים מעשיות בפדגוגיה מקדמת פרט בתוך הכיתה ההטרוגנית (אם כן, פנה לשאלות 11-21).
- ה. הנגשה והתאמת הסביבה הלימודית לצורכי התלמיד (אם כן, פנה לשאלות 10, 18-21).

01 קשר מורה תלמיד

02 תפיסת עולם מכילה

03 פדגוגיה המכוונת
להטרוגניות

04 דרכים מעשיות
בפדגוגיה מקדמת פרט
בתוך הכיתה ההטרוגנית

05 הנגשה והתאמת
הסביבה הלימודית
לצורכי התלמיד

שלב שני

בחירת מודל הקשת לנוכח הצורך המאוחר

לאחר איתור הצורך יש לבחון את הטבלה של כלל הנושאים המופיעים במודל (להלן הטבלה) ולברר אם ניתן לכך מענה במודל. במידה שכן, יש להיכנס לנושא המאוחר.

אפשרות נוספת היא להציג שאלות ללא קשר לרשימת הנושאים, ולאחר איתור היעד או הנושא יש לבדוק אם ניתן לכך מענה במסגרת מודל הקשת.

שלב שלישי

קריאת כלל החומר המופיע במודל בהקשר לאותו צורך: מטרות, פעולות, כלים וטיפים.

כאמור, כל אחד מהנושאים מכיל שפע של חומרים - והקריאה הראשונית מומלץ שתהיה מרפרפת, שבה יזהה המורה את עיקרי הדברים ויסמן לעצמו את ההיגדים, הכלים, הפעולות והמטרות שבהם הוא מבקש להעמיק.

אין צפייה מן המורה להכיר בהכרח כל משחק או כל טכנולוגיה, לצפות בכל סרטון ולקרוא כל ספר. אבל היינו מבקשים שהמורה יבחן את ההפניות ויחליט במה הוא רוצה להעמיק.

במהלך הקריאה על המורה לשאול את עצמו מהו הדבר החדש שלמד שלא הכיר קודם או שחודד בעבורו, מה יצר שינוי בתודעתו ובאיזה תחום רק השלים ידע שכבר בידו.

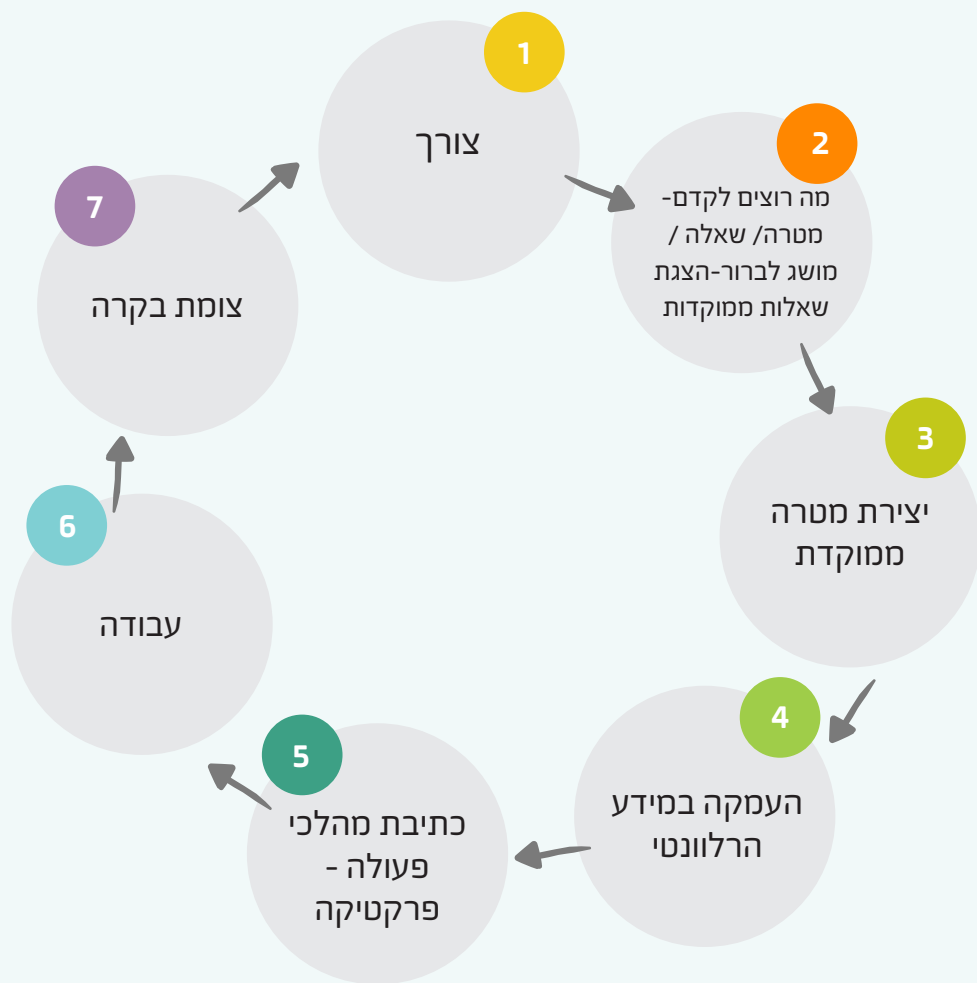
שלב רביעי - בחירת דרך הפעולה

בחירת פרקטיקה אחת, טיפ אחד או יותר בהתאם לבחירה, שבהם מעוניינים להתמקד. יש להיזהר מ"תפסת מרובה" ולדבוק ב"צעדים קטנים לאדם..". יש להחליט על המועד, המקום והסיטואציות המתאימות ליישום הנבחר, ועל משך הזמן שבו מעוניינים לפעול על מנת לבחון את האפקטיביות. את הפעולות הנבחרות יש לשבץ בתוכנית העבודה הכיתתית או האישית של התלמידים.

שלב חמישי - התנסות ורפלקציה

התנסות לאור התהליך המתוכנן ובחינת האפקטיביות לאחר משך הזמן הנבחר. בהתאם לנמצא יש להחליט על פרק זמן נוסף להתנסות באותה פרקטיקה או לחזור ולבחון את הנושא במודל הקשת ולבחור פרקטיקה אחרת.

שלבי העבודה - אותו הדבר אבל בתרשים

סדנאות

בברכת הצלחה,

מוריה טלמור וצוות המדריכים:

עידית הוכנברג, שלהבת בני, סיון וולמן, עינת דמתי, רחל אילוק,
אפרת פרוסט, אניטה גולשה, אתי אהרון, הילה ליכט שטרית,
סנאא שמאליה, יפי ברנדווין.

עיצוב גרפי גלית סבג 'טו דו דיזיין'

הוצאה לאור גף פרסומים, משרד החינוך

התשפ"א - 2021